

Markant kirkelig omsorg for ukrainske flygtninge

Krigen i Ukraine er en skelsættende begivenhed. Den har skabt den største flygtningestrøm i Europa i nyere tid. Krigen og flygtningestrømmen er et altdominerende emne, som også folkekirken har reageret på. Denne rapport viser omfanget af folkekirkens omsorg for, engagement og holdning til ukrainske flygtninge og hvilke aktiviteter, som kirken har tilbudt.

Undersøgelsen viser, at folkekirken har gennemført den største sociale og kirkelige mobilisering siden Anden Verdenskrig. Otte ud af ti kirker har afholdt kirkelige arrangementer for freden i Ukraine og hver anden kirke har haft et socialt eller kirkeligt arbejde for ukrainske flygtninge. 91 pct. af præsterne mener, at det er folkekirkens opgave at udvise kirkelig og social omsorg for ukrainske flygtninge.

Undersøgelsen viser, at folkekirken i samarbejde med lokalsamfund overalt i Danmark har løftet mange opgaver, som fulgte med flygtningestrømmen. Det har været som bisidder, chauffør, som ferievært for ukrainske børnefamilier og kirkelig omsorg i de mørke øjeblikke med sorg og forvirring. 2 ud af 5 kirker har afholdt særlige kirkelige arrangementer tilpasset i indhold til ukrainere og dermed inviteret mange ukrainske kirkeskikke ind i folkekirken.

Hovedresultater

Herunder præsenteres et udvalg af de vigtigste resultater fra undersøgelsen.

- 91. pct. af præsterne i undersøgelsen mener, at det er folkekirkens ansvar at drage kirkelig og social omsorg for ukrainerne.
- 79 pct. af folkekirken har afholdt særlige gudstjenester, fakkeloptog eller bøn for ukrainere og for fred i Ukraine.
- 88 pct. af præsterne har omtalt eller bedt direkte for ukrainere i forbindelse med kirkelige handlinger.
- 56 pct. af præsterne har deltaget aktivt og 54 pct. har aktivt bidraget til aktiviteter eller arrangementer til støtte for ukrainske flygtninge.
- 43 pct. af præsterne har oplevet en eller flere gange, at ukrainere er mødt op til deres gudstjenester det seneste år.

- I 49 pct. af folkekirkens provstier har menigheder og præster lavet opsøgende arbejde blandt ukrainske flygtninge. Dette arbejde skal ses sammen med at 40 pct. har afholdt særlige sociale aktiviteter (udflugter, brunch mf.) og 42 pct. har afholdt særlige familieaktiviteter (legestue mf.). Dette tyder på et signifikant socialt og opsøgende engagement. Hertil kommer en understøttelse af ukrainerne i form af husning, møbler, sprogcafeer, transport, bisidder, job-hjælp, hjælp til registrering hos myndigheder og anden lavpraktisk hjælp.
- 71 pct. af folkekirkens provstier har menighederne og præsterne samarbejdet med andre organisationer om aktiviteter, hvor civilsamfundsorganisationer, som Røde Kors, Kirkens Korshær mf. udgør den største gruppe (58 pct.), efterfulgt af kommunale myndigheder, boligsociale enheder, sprogskoler mv. (45 pct.).
- 37 pct. af folkekirkens provstier har menighederne og præsterne har afholdt kirkelige handlinger eller gudstjenester med ukrainske elementer, såsom ukrainske kor, ukrainsk oversættelser af gudstjenesten, lystænding mv., ifølge fritekstsvarene er det særlig

sket omkring den ukrainske påske i foråret 2022. Dette understreger, at folkekirken i høj grad har forsøgt at give rum og plads til ukrainere.

- I 33 pct. af folkekirkenes provstier har menigheder og præster lavet egne lokale indsamlinger, huset ukrainere eller på anden vis bidraget med praktiske og materielle forhold.
- Aktiviteterne har i stor udstrækning været koordineret med andre lokale foreninger og kommunale myndigheder. Præsterne oplever generelt, at deres arbejde kan koordineres og ske i samarbejde med andre organisationer. Enkelte fritekstsvar peger på, at der kan være udfordringer i samarbejdet med kommunale aktører.
- De præster, der ikke har deltaget i ovenstående aktiviteter, begrundet det primært med, at der ikke er ukrainere i deres nærområde (67 pct.) eller at der er en arbejdsfordeling mellem dem selv og så en lokal kollega, som tager sig af flygtninge (20 pct.). Det er, ifølge præsterne selv, altså primært et spørgsmål om arbejdsdeling og manglende tilstedeværelse af flygtninge, som gør at de ikke er aktive. 3 pct. mener, at det principielt ikke er folkekirkenes opgave at tage hånd om ukrainske flygtninge.

Resultater

Herunder følger en række yderligere resultater med særligt fokus på præsternes arbejde i gudstjenester, kirkelige handlinger og deres refleksioner over mødet med ukrainere. .

- 43 pct. af præsterne har haft konkrete møder med ukrainere i deres gudstjenester og 45 pct. svarer, at krigen og flygningestrømmen har påvirket deres arbejde.
- 53 pct. af præsterne svarer, at de har inddraget begivenhederne som tema i deres prædikner.
- Enkelte præster svarer, at de ikke er påvirket eller har inddraget temaet. Enkelte mener, at de eksisterende bønner for fred også

gælder for Ukraine, hvorfor de har holdt fast i dem i uændret form.

- 33 pct. af præsterne har oplevet en ændring i deres sociale og diakonale arbejde som følge af ukrainske flygtninge.
- En minoritet på 12 pct. har oplevet en påvirkning i deres generelle arbejde med sjælesorg, som de har ydet for både ukrainere og danskere.
- En række præster har som konsekvens af krigen og flygtningestrømmen ændret i kirkebønner, liturgi, indretning af kirkerummet (lystænding, ikoner, ukrainske flag mv.). Dette må anses som en kirkelig innovation med udgangspunkt i et ønske om at møde ukrainerne på deres præmisser.
- 99 pct. af præsterne mener, at ukrainere skal tilbydes nadver på lige fod med alle andre.
- 22 pct. svarer, at mødet med ukrainerne har skabt teologiske udfordringer – og i fritekstsvarene peger flere præster på, at udfordringerne handler om forskellig kirkekultur (forventning om præsters velsignelse af mad eks.) og spørgsmålet om kvindelige præster end uddeling af nadver. Dette på trods af, at forskelle i opfattelsen af, hvem der kan deltage i nadveren i ortodoks, græsk-katolsk og protestantisk sammenhæng. Flere præster er opmærksomme på forskellen i nadverdeltagelse, ifølge fritekstsvarene, men mener, at det er op til ukrainerne selv, om de vil gå til nadver eller ej.
- 62 pct. af præsterne mener, at det er nemmere at hjælpe ukrainske flygtninge, fordi de er kristne. Flere understreger i fritekstsvarene, at dette skal først og fremmest forstås kirkeligt og ikke socialt eller materielt. Det er nemmere at hjælpe ukrainerne kirkeligt, fordi de er kristne og søger kirken.
- 57 pct. af præsterne har oplevet, at de frit eller i dialog med samarbejdspartnerne, har kunne bestemme, hvilke typer af

arrangementer, der bedst understøtter ukrainerne. Enkelte præster har oplevet et pres fra menigheden og eksterne samarbejdspartnere til at deltage i eller bidrage til aktiviteter. Enkelte har oplevet hærværk, konflikter og ligefrem fysisk modstand i forbindelse med afholdelse af aktiviteter eller symbolske handlinger, som ophængning af det ukrainske flag. Enkelte har oplevet betydelige udfordringer i samarbejdet med kommunale myndigheder, der decideret har modvirket folkekirkens sociale indsats for ukrainere.

Se figurer og fritekstsvar i **bilag 1**.

Rapporten og dens baggrund

Indledningsvis bør det bemærkes, at i forhold til det generelle skandinaviske billede, så havde Danmark flest ukrainske migranter før krigens udbrud. Der var allerede en eksisterende kontaktflade mellem folkekirken og ukrainere i visse områder. I løbet af 2022 har Danmark modtaget færrest fordrevne ukrainere (både i antal og set i forhold til den samlede befolkningstal) i Skandinavien ultimo oktober, ifølge de officielle opgørelser. Opgørelsen dækker kun over de officielle tal for registrerede ukrainere under eks. den danske særlov for ukrainere og dermed ikke kortere ophold eller andre typer af ophold. Min vurdering er, at det faktuelle tal for ukrainere i Danmark (og Sverige samt Norge) er en smule højere. Distributionen af ukrainere i Danmark er desuden ujævn med en majoritet i jyske landkommuner, hvori ukrainske arbejdsmigranter i forvejen udgør en betydelig minoritet. Læs evt. mere om Central og Østeuropæiske migranter i Danmark i Saggau. *Fra pendler til landsbyboer*. Lunds Universitet, 2022.

	2021	January	Feburary	Marts	April	May	June	July	August	September	Refugees in 2022
Sweden	12.900	12.954	13.377	40.443	47.985	51.863	54.249	56.352	58.424	60.093	+47.193
Norway	7.550	7.550	7.580	11.092	18.650	25.922	31.564	37.702	37.702	44.391	+36.841
Denmark	15.015	15.015	15.015	30.065	40.271	42.958	44.264	45.466	47.145	48.501	+33.486

Figur 1: Ukrainere i Skandinavien (Kilde: nationale myndigheder og statistiske bureauer)

Om undersøgelsen og datagrundlaget

Undersøgelsen er gennemført af Emil Hilton Saggau, forsker ved Lunds Universitet. Undersøgelsen er udviklet i samarbejde med Folkekirken mellemkirkelige Råd, Det Teologiske Fakultets Center for Kirkeforskning ved Københavns Universitet, Kirkernes Komitee for Migranter i Europa (CCME) og forskergruppen bag projektet 'Public Theology in the Post-Migrant Society: The Role of Religion in Multi-Faith Refugee Relief' ved Edinburghs, Lunds og Louvains Universitet. Undersøgelsen er gennemført som et spørgeark distribueret til alle provster og præster registeret i Kirkefondets database. Undersøgelsen blev udsendt primo september og afsluttet ultimo oktober 2022.

Undersøgelsen udsendt til provster bestod udelukkende af spørgsmål vedr. provstiernes aktiviteter. Ud af de 104 provstier, som Kirkefondet havde registeret, har 51 besvaret, hvilket giver en svarprocent på 49 pct. Det skal bemærkes, at to stifter har samlet deres aktiviteter hos en koordinator, hvorfor en pågældende provst eller medarbejder svarede på hele stiftets vegne. Svarprocenten er derfor lav for de pågældende provster i stiftet, men estimeringen dækkende for stiftet. Den geografiske fordeling er rimelig afbalanceret, dog med den laveste svarprocent i Ribe stift (set i forhold til antal provster), hvorfor resultater skal tages med forbehold for denne region. Med disse forbehold in mente, så vurderer jeg, at datasættet giver en dækkende og rimelig valid estimering af omfanget af aktiviteter i den danske folkekirke. Provstiernes besvarelse er anvendt som udgangspunkt for vurderingen af antal aktiviteter.

Undersøgelsen udsendt til præster bestod af spørgsmål vedrørende præsternes eget engagement, holdning og forståelse af en række forhold i relation til ukrainere. Kirkefondets register bestod af 2177 registrerede præster, hvoraf 75 kontaktoplysninger var ugyldige og 170 responderede med autosvar (sygdom, orlov, barsel osv.), hvorfor undersøgelsen de facto kun blev udsendt til 1932 præster, heraf svarede 587. Dette giver en responsratio på 30,4 pct.. Det skal noteres, at antallet af aflønnede præster i den danske folkekirke er højere og ifølge præsteforeningen er ca. 2100 årsværk, men 2200 faktuelle personer pga. deltidsansættelser

mv., pr. 24.10.2022. Tager man udgangspunkt i det faktuelle antal personer (2200), så giver det en lavere svarprocent på 27 pct.. Min vurdering er, at den kønsmæssige, aldersmæssige og geografiske fordeling af respondenter reflekterer folkekirkens. Svarene er jævnt fordelt på stifterne set i forhold til deres relative størrelse. Jeg vurderer derfor, at resultaterne er en rimelig og tilstrækkelig valid gengivelse af præsternes holdninger til spørgsmålene. Der er altid en risiko for en positiv eller negativ bias i en spørgeskemaundersøgelse, idet dem, der er inaktive og uengagerede i denne sag, også er dem, der ikke svarer. Min vurdering er, at 1/4 af præsterne undlod at svare p.g.a. sygdom, orlov, pension, barsel, jobskifte mv., hvilket jeg baserer på autosvarene og de ugyldige mails. Det efterlader ca. 1/2, som ikke har svaret, hvilket kan skyldes deres manglende engagement.

Folkekirkens Mellemkirkelige Råd er opdragsgiver og har betalt for udarbejdelse af undersøgelsen. Alle resultater og konklusioner er udarbejdet af forfatteren selvstændigt. Folkekirkens Mellemkirkelige Råd har haft rapportudkast og resultater til gennemlæsning før udgivelsen, men har ikke haft indflydelse på indhold. Undersøgelsen har fulgt de datamæssige reguleringer gældende for Københavns Universitet og via dette universitet været meldt til relevante danske myndigheder. Al personfølsom data har kun været behandlet på Københavns Universitets systemer og tilgået i Danmark trods rapportens tilblivelse i Sverige.

Kontakt

Emil Hilton Saggau, Lunds Universitet, Sverige

Mail: emil.saggau@ctr.lu.se

Tlf: 0045 3063 1484